

K výskytu bernešky bělolící (*Branta leucopsis*) na rybníku Drňák u Dobrušky

Occurrence of the Barnacle Goose on Drňák pond near Dobruška

Vojtěch Volf

Na Poříčí 412, 518 01 Dobruška,
e-mail: vojtech.volf@email.cz

Úvod

Berneška bělolící (*Branta leucopsis*) je druh ptáka s arktickým typem rozšíření. Hnízdí ve třech geograficky oddělených lokalitách. Nejpočetnější populace žije na Nové Zemi a okolí. Další obývá východní Grónsko a nejmenší počet hnízdících ptáků žije na Špicberkách (HUDEC et al. 1994).

Kroužkováním bylo zjištěno, že každá z těchto populací má také oddělené tahové cesty a zimoviště. Bernešky bělolící z Nové Země a okolí zimují na pobřeží Nizozemí, Grónské zimují na pobřeží severozápadního Skotska a západního Írska a husy ze Špicberků zimují na západním pobřeží Skotska (HUDEC et al. 1994).

Bernešky bělolící jsou husy menšího vzrůstu, jejich zbarvení se skládá z bílé, šedé a černé barvy. Zobák a nohy jsou černé.

Popis lokality

Rybník Drňák byl zbudován na začátku padesátých let na místě bývalého vojenského cvičiště. Průměrná rozloha vodní plochy je 6 hektarů. Nadmořská výška vodní hladiny je 305 m. Objem zadržované vody je cca 50 000 kubických metrů. Rybník je napájen lesním potůčkem a je hlavně odkázán na dešťové srážky (tzv. nebesák).

Jižní a jihozápadní pobřeží sousedí s lesem, ostatní části pobřeží včetně hráze jsou osázeny řadou stromů. Mezi stromy je bohatý nálet různých druhů keřů. Po sypané hrázi vede cesta, kterou používají hlavně rybáři, pod hrází je komunikace místního významu.

Rybník je rybářsky využíván jako chovný. Myslivci z dobrušské MS zde vypouštějí okolo 1000 kusů uměle odchovaných kachen divokých (*Anas platyrhynchos*). Z ptáků zde hnízdí běžné druhy pěvců, z vodních ptáků několik párů lysky černé (*Fulica atra*), několik párů kachny divoké (*Anas platyrhynchos*), nepravidelně potápky malé (*Podiceps ruficollis*) a poláci chocholačky (*Aythya fuligula*). Při nízké hladině kulík říční (*Charadrius dubius*).

Popis pozorování

Na Drňáku se tento vzácný druh objevil v sobotu 9. 6. 2001. Nejdříve jsem se domníval, že se jedná o jedince ulétlého ze zajetí. Je mi dostatečně známo, že všechny druhy rodu berneška (*Branta*) jsou pro chovatele vodního

exotického ptactva královskou disciplínou. Na nohou však neměla ani chovatelský kroužek, označena nebyla ani křídelní značkou. Také její chování nenasvědčovalo tomu, že by byla chována v zajetí. Byla v dobré fyzické kondici. Jak při plavání, tak při letu působila přirozeným dojmem. Nebylo z čeho usuzovat, že by byla zraněna.

Na rybníku se pohybovala ve společnosti mladých kachen divokých. Tyto byly přikrmovány a husa se živila společně s nimi. Krmícího myslivce tolerovala na krátkou vzdálenost asi 5 m (ŠOLÍN in verb.), filmujícího kolegu asi na 8 m (HLAVÁČEK in verb.).

Její oblíbené stanoviště pro odpočinek bylo na padlém kmeni, zčásti ponořeném ve vodě, asi 10 m od břehu. Zde se chovala velmi ostražitě. Když spatřila něco podezřelého, ihned odlétla. Totéž učinila, když něco poplašilo již zmíněné kachny.

Husy patří k těm ptákům, kteří kromě doby hnízdění žijí v hejnech. Mimo jiné tímto využívají výhod kolektivní bezpečnosti. U pozorované husy se dal tento prvek také vysledovat. Jak při krmení, tak při odpočinku zcela zjevně spoléhala na chování přítomných kachen. Ony ji takto nahrazovaly chybějící příslušnice vlastního druhu. Prokazovala v tomto směru značnou přízpůsobivost.

Na uvedené lokalitě se však nezdržovala nepřetržitě. Nejméně dvakrát se na dva až tři dny vzdálila neznámo kam. Naposledy jsem ji viděl 2. 9. 2001. O týden později už bylo pozorování negativní. Později jsem ji už nikdy nespapřil.

Berneška bělolící patří k těm druhům ptáků, o jejichž výskytu je třeba informovat Faunistickou komisi ČR. Učinil jsem tak koncem listopadu 2001, protože se rybník začal vypouštět a následně lovit. Bylo již jisté, že se berneška na rybník nevrátí. Začátkem února 2002 jsem dostal vyrozumění, že pozorování bylo akceptováno (FK 70/2001). Při této příležitosti vyšlo najevo, že stejný druh byl zastížen na rybníku Vrabcov, okres Kutná Hora. Členové komise vyjádřili názor, že se jedná o stejného jedince (internetové stránky Faunistické komise).

Diskuze

Na rozdíl od ostatních druhů hus se berneška bělolící k nám zatoulává většinou jen jednotlivě. Jen jednou byla pozorována ve dvojici a jen jednou přiletělo hejno (HUDEC et al. 1994). Vždy se však jednalo o krátkou dobu. Nenašel jsem v odborné literatuře zmínku o tom, že by se kdy zdržela tak dlouho. Otázka proč neodletěla včas na své hnízdiště asi zůstane nezodpovězena.

Poděkování

Za cenné informace o parametrech rybníka děkuji panu J. Kupkovi z Městského úřadu v Dobrušce, za spolupráci při sledování husy hospodáři MS Dobruška panu J. Šolínovi a za přehlédnutí rukopisu a anglický překlad slečně J. Vankové.

Souhrn

V článku je popsán průběh pobytu bernešky bělolící (*Branta leucopsis*) na rybníku Dřňák u Dobrušky, okres Rychnov nad Kněžnou. Husa se zdržela od 9. 6. 2001 do začátku září téhož roku, její pozorování bylo akceptováno Faunistickou komisí ČR (70/2001).

Summary

An adult Barnacle Goose (*Branta leucopsis*) was observed on Dřňák pond near Dobruška town (Eastern Bohemia) from 9 July 2001 to the beginning of September 2001. The bird was not very timid and was often observed together with half-wild Mallards while feeding. The Barnacle Goose was not ringed so it is not possible to say if it was a wild bird or a refugee from captivity.

Literatura

HUDEC K. et al., 1994: Fauna ČR a SR. Ptáci 1 (2. vyd.). *Academia, Praha*.